

До спеціалізованої Вченої ради
К 35.052.23
у Національному університеті
«Львівська політехніка»
м. Львів, вул. Князя Романа 1/3

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Павелка Юрія Романовича “Методика розслідування злочинів, пов’язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дослідження. Охорона людини від небезпечних для її здоров’я захворювань являється завданням великої державної ваги. Його вирішення пов’язано із соціально-економічним розвитком суспільства та не обмежується лише медичними заходами. Важливе місце у частині боротьби з такими проявами відводиться і правовим заходам соціального захисту.

Одним з видів посягань на життя та здоров’я людини є свідоме зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою. Протидія таким кримінально каранним проявам, на жаль, не супроводжується сталими позитивними результатами. Статистичні дані про рівень поширення ВІЛ-інфікованих свідчать про збільшення випадків захворювання з кожним роком, проте, офіційні дані лише частково проливають світло на реальний стан справ. У наукових працях, присвячених дослідженню різних аспектів протидії поширенню невиліковних інфекційних захворювань констатується, що одна інфікована особа потенційно схильна заразити 50-60 інших людей. Разом з тим, стан справ щодо виявлення джерел поширення захворювань залишається на недостатньому рівні. Одним із суб’єктів протидії поширенню такого явища є органи та підрозділи Національної поліції, проте значна частина працівників Національної поліції володіє недостатніми (фрагментарними) знаннями про особливості ВІЛ-інфекції чи іншої невиліковної інфекційної хвороби або венеричної хвороби, про специфіку проведення розслідування та збирання доказів та їх процесуального закріплення у разі виявлення та розслідування цих злочинів.

Можна констатувати, що побудова тактики діяльності органів досудового розслідування щодо протидії проявам зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою не видається можливою без розроблення окремої методики розслідування означених злочинних проявів.

Актуальність теми дослідження Павелка Ю.Р. підтверджується тим, що в Україні нині вирішується комплекс проблем, пов'язаних із вдосконаленням організації і тактики діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України, а тому потребу в істотному вдосконаленні організаційного та методологічного забезпечення протидії поширенню зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою слід вважати невідкладною.

Ці та інші обставини дозволяють констатувати актуальність теми протидії злочинам, пов'язаним із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою.

Дисертантом проведено ґрунтовний аналіз стану наукової розробки проблеми протидії поширенню ВІЛ-інфекції чи інших невиліковних інфекційних або венеричних захворювань, визначено криміналістичну характеристику злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою, вивчено особливості обстановки вчинення та слідової картини, способів учинення таких злочинів, характеристику особи злочинця та потерпілого.

Дослідження організаційних основ розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою дозволило автору розробити окрему методику діяльності органів досудового розслідування, яка якнайкраще відповідає вимогам дійсності, у яких такі злочинні дії проявляються та вживаються заходи з їх розслідування.

Логічно завершує зміст наукової роботи охоплення науковим дослідженням тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня достовірність. Не викликає зауважень зміст об'єкту та предмету дослідження. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів забезпечується шляхом застосування сукупності методів і прийомів наукового пізнання при дослідженні суспільних відносин у сфері діяльності щодо розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою. Їх застосування зумовлене системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту та юридичної форми. Дисертація виконана здобувачем особисто у вигляді рукопису. Основні результати дисертації викладено у десяти наукових публікаціях, а саме: п'ять статей – у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань, із яких одна стаття – у науковому виданні іноземної держави, та п'ять публікації – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертації сформульовано низку нових положень і висновків, які мають вагоме значення для теорії кримінального процесу й юридичної практики. До найбільш суттєвих з них належать такі:

вперше:

– окреслено особливості механізму слідоутворення під час учинення злочинів, пов'язаних із зараженням ВІЛ-інфекцією чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою, обумовлені тим, що головним слідосприймаючим об'єктом є тілесна субстанція людини, а також визначені на цій основі головні джерела доказової інформації у кримінальних провадженнях відповідної категорії;

– систематизовано типові способи вчинення злочинів, пов'язаних із зараженням ВІЛ-інфекцією чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою, залежно від способу потрапляння інфекції в організм потерпілого за такими групами: зараження через статевий зв'язок; парентеральним шляхом; перинатальним шляхом; «побутовим» шляхом; унаслідок неналежного виконання медичним працівником професійних обов'язків; інші способи зараження;

– на підставі узагальнення соціально-демографічних, біологічних та моральнопсихологічних характеристик виокремлено та охарактеризовано основні типи особи злочинця, що вчиняє діяння, пов'язані із зараженням ВІЛ-інфекцією чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою: сексуально-розпусний, асоціальний, корисливо-спеціалізований, необережний;

– здійснено типізацію слідчих ситуацій, які виникають під час розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням ВІЛ-інфекцією чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою, зокрема: 1) особа, яка вчинила злочин, відома та визнає свою вину; 2) особа, яка причетна до злочину, відома, від органів досудового розслідування не переховується, але заперечує свою вину й активно обстоює свою версію подій злочину; 3) особа, яка вчинила злочин, відома, але переховується від органів досудового розслідування; 4) точних і достовірних даних про особу, яка вчинила злочин, немає;

– сформульовано рекомендації щодо раціональності затрат сил і засобів під час вилучення значного обсягу медичної документації (характерного для розслідування злочинів вказаної категорії), передумовою якої є: визначення конкретного переліку необхідних документів, точне встановлення місця їх зберігання, ознайомлення із функціональною структурою відповідних медичних установ, встановлення порядку документообігу, правил оформлення та зберігання документації в них;

удосконалено:

– наукове визначення поняття криміналістичної характеристики злочину та її складових;

– класифікацію потерпілих від злочинів, пов'язаних із зараженням ВІЛ-інфекцією чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою;

– визначення особливостей діяльності органів досудового розслідування на етапі виявлення обставин, що можуть свідчити про вчинення злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою, а також на цій основі початку досудового розслідування;

– систему тактичних прийомів проведення слідчого огляду з урахуванням часового та просторового чинників;

дістали подальший розвиток:

– характеристика чинників, які впливають на ефективність взаємодії учасників кримінального процесуального доказування;

– рекомендації з підготовки і проведення допитів потерпілих, свідків та підозрюваних щодо обставин, які стосуються подробиць інтимного життя особи;

– визначення ролі та можливостей експертних досліджень у вирішенні завдань розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням ВІЛ-інфекцією чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою;

– організаційно-тактичні основи проведення огляду місця події, обшуку, тимчасового доступу до речей і документів із їх подальшим вилученням як засобів збирання доказів у кримінальних провадженнях щодо злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані у:

– науково-дослідній діяльності – як основа для подальших досліджень проблем розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою;

– правозастосовній діяльності – як науково обґрунтовані рекомендації щодо оптимізації діяльності із розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою;

– навчальному процесі – для підготовки навчально-методичних матеріалів та викладання таких дисциплін, як «Криміналістика», «Криміналістична профілактика злочинів», «Юридична психологія», «Організація розслідування злочинів».

В цілому, зміст і структура дисертації відповідає вимогам, що представляються до подібного виду робіт, автореферат є ідентичним основним положенням, викладеними здобувачем в науковій праці. Мова і стиль викладення матеріалів в зазначеній роботі відповідає вимогам державного стандарту, а також є науковою монографічною працею.

Віддаючи належне позитивним сторонам дисертації Павелка Юрія

Романовича слід зазначити, що вона не позбавлена деяких зауважень, неточностей та інших недоліків, а саме:

1. У дисертації (сторінка 19) одним із завдань, яке потребує вирішення шляхом проведення наукового дослідження визначено: встановити й типізувати слідчі ситуації, які виникають під час розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою, розробити відповідні їм алгоритми реалізації комплексів слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових та організаційно-тактичних заходів. Разом з тим, ознайомлення із висновками до дисертації дає підстави констатувати про часткове висвітлення результатів дослідження. Автор у висновку 2 до дисертації виокремлює лише чотири види типових слідчих ситуацій, які виникають під час розслідування аналізованих видів злочинів, залишаючи поза увагою питання розробки та реалізації відповідних алгоритмів та комплексів слідчих (розшукових) дій та організаційно-тактичних заходів, хоча у змісті роботи такі алгоритми описані у достатній мірі.

2. У підрозділі 2.2 дисертації «Типові слідчі ситуації та основні напрями розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою» автором сформульовано перелік слідчих (розшукових) дій, які становлять основу для реалізації тактичних завдань розслідування ситуації, коли підозрюваний відомий, але заперечує умисний характер своїх дій або факт поставлення іншої особи у небезпеку зараження чи зараження ВІЛ-інфекцією чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою (сторінки 101-103). Пунктом 11 цього переліку визначено оперативно-розшукові заходи, спрямовані на встановлення злочинних зв'язків. Доцільно сказати, що проводити оперативно-розшукові заходи у такій слідчій ситуації неможливо, оскільки в межах кримінального провадження проведення оперативно-розшукових заходів чинним законодавством заборонено.

3. У дисертації зміст діяльності оперативних підрозділів при вирішенні окремих завдань в інтересах розслідування кримінальних проваджень аналізованої категорії помилково визначено як оперативно-розшукові заходи. Оперативні підрозділи у межах кримінального провадження уповноважені застосовувати лише заходи оперативного (ініціативного) пошуку, перелік яких визначений окремим відомчим нормативно-правовим актом, а також виконувати доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

4. За результатами проведеного наукового дослідження питань розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою автору доцільно було б запропонувати рекомендації щодо удосконалення правового регулювання діяльності органів та служб, які приймають участь у боротьбі з поширенням аналізованого явища.

5. Під час підготовки наукового дослідження автором було проведено анкетування 114 слідчих та 35 оперативних працівників, які брали участь у розслідуванні злочинів, пов'язаних із зараженням ВІЛ-інфекцією чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою (ст.ст. 130, 131, 133 Кримінального кодексу України). На нашу думку, автору доцільно було б зазначити, співробітників яких областей чи регіонів було проанкетовано, оскільки, як відомо, структура, динаміка, тенденції, рівень поширення тощо мають неоднаковий вираз, відповідно результати опитування теж мають свою специфіку.

Проте, наведені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи і не применшують значення дисертації як самостійного творчого дослідження, що, безперечно, має наукове та практичне значення.

Дисертація Павелка Юрія Романовича "Методика розслідування злочинів, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою або венеричною хворобою", що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук відповідає сучасним вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, що висуваються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук на підставі публічного захисту.

Офіційний опонент:

доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
факультету № 2
Інституту з підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

І.А. Федчак

